

**Etelä-Pohjanmaan kylien
kehittämisstrategia
2007 - 2013**

Visio

Vuonna 2013 eteläpohjalaiset kylät ovat vireitä ja toimivia yhteisöjä asua ja tehdä työtä. Tarvittavat palvelut ovat saatavilla. Paikallinen kulttuuri on arvossaan. Monipuolistunut kylätoiminta on lisännyt kylien vetovoimaisuutta, viihtyisyyttä ja asukkaiden hyvinvointia.

Strategia: Kylien suunnitelmallinen ja taloudellinen toiminta, yhteistyö ja verkostoituminen

Monipuolistuva kylätoiminta

- ◆ Uusia toimijoita ja toimintatapoja
- ◆ Uusia yhteistyökumppanuuksia
- ◆ Osaamisen vahvistamista

Kylien palvelut säilyvät ja monipuolistuvat

- ◆ Oikeita palveluja oikeisiin tarpeisiin
- ◆ Palveluja saadaan helposti ja läheltä
- ◆ Yhdistysten uudenlainen rooli
- ◆ Tilojen käyttö monipuolistuu ja paranee

Kylässä viihtyisä asua ja elää

- ◆ Kylän ympäristönhoito ja haja-asutusalueen jätevesihuolto
- ◆ Tietoverkkojen käyttö
- ◆ Maalle muuttamisen edistäminen
- ◆ Kylän aktiviteettien edistäminen

SISÄLLYS	Sivu	
1. Mikä kylien kehittämisstrategia on? Miten se laadittiin?	4	
2. Toimintaympäristön kuvaus ja kehitys	5	
2.1. Toiminta-alue – luonto, ympäristö, rakennetut resurssit	5	
2.2. Väestö, asutus ja elinkeinorakenne	6	
2.3. Kylien toimijat ja sidosryhmät	7	
2.4. Kylien kehittämistoiminta 1996 – 2006	9	
2.4.1. EU -hankkeet uutena toimintatapana	9	
2.4.2. Kehittämistoiminta vahvistuu	10	
2.5. Kylätoiminnan nelikenttäanalyysi	11	
3. Eteläpohjalaiset kylät vuonna 2013 – Visio	13	
4. Strategia vision toteuttamiseksi	13	
5. Kylien kehittämisen painopisteet ja tavoitteet	14	
5.1. Monipuolistuva kylätoiminta	14	
5.1.1. Uusia toimijoita ja toimintatapoja	14	
5.1.2. Uusia yhteistyökumppanuuksia	15	
5.1.3. Osaamisen vahvistamista	15	
5.2. Kylien palvelut säilyvät ja monipuolistuvat	15	
5.2.1. Oikeita palveluja oikeisiin tarpeisiin	15	
5.2.2. Palveluja saadaan helposti ja läheltä - Yhdistysten uudenlainen rooli	16	
5.2.3. Tilojen käyttö monipuolistuu ja paranee	16	
5.3. Kylässä viihtyisä asua ja elää	17	
5.3.1. Kylän ympäristöhoito ja haja-asutusalueen jätevesihuolto	17	
5.3.2. Tietoverkkojen käyttö	18	
5.3.3. Maalle muuttamisen edistäminen	18	
5.3.4. Kylän aktiviteettien edistäminen	18	
6. Strategian hankkeistus ja toteutus	20	
6.1. Kylätason toteutus	20	
6.2. Seututason toteutus	20	
6.3. Maakuntatason toteutus	21	
6.4. Maakuntien välinen ja valtakunnallinen toteutus	21	
7. Strategian seuranta ja arviointi	22	
8. Strategian tiedotussuunnitelma	23	
Liitteet		
Liite 1	Tiivistelmä eteläpohjalaisten kylien v. 2007 kyläsuunnitelmiin kirjaamista kehittämis- ja investointitarpeista painopisteittäin	23
Liite 2	Esimerkkejä kylästrategian 2007-2013 tulosten ja vaikutusten arvioinnista	26
Liite 3	Kylien kannalta keskeiset toimijat yhteystietoineen	28

1. Mikä kylien kehittämisstrategia on? Miten se laadittiin?

Maakunnallinen kylien kehittämisen strategia 2007 – 2013 on eteläpohjalaisten kylien ja toimijoiden yhteinen tahdonilmaisu kylien, kylätoiminnan ja maaseudun kehittämisen tulevaisuudesta seuraavien vuosien ajalle. Strategia on laadittu, jotta saadaan kokonaisvaltainen kuva siitä mitä kylien kehittämiseksi on syytä tehdä. Siinä luodaan kehittämisen päälinjat. Kyseessä ei ole erillinen rahoitusohjelma, vaan siihen linjattujen asioiden toteuttamiseen tarvitaan rahoitusta monesta eri lähteestä. Mukana strategiassa on kehittämishankkeilla rahoitettavia asioita, mutta siihen on kirjattu myös muita tärkeitä tarpeita, joihin tarvitaan maaseutumyönteistä, poliittista päätöksentekoa ja toimintatapojen muutoksia.

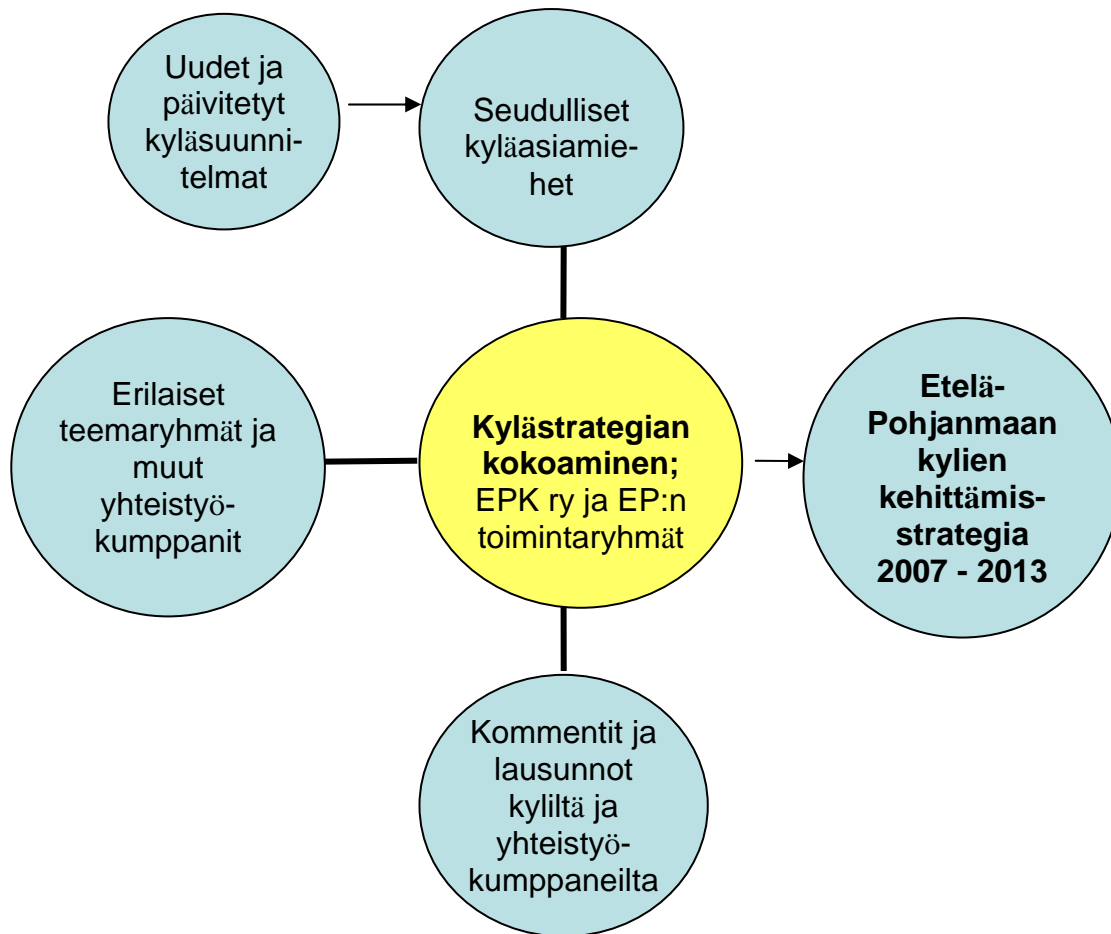
Etelä-Pohjanmaan kylien kehittämisstrategia 2007 – 2013 on kirjoitettu paitsi viranomaisille ja kylien kumppaneille, erityisesti kylille. Strategiassa on esitetty asioita, joista kylillä asuvat toivottavasti löytävät tukea ja ajatuksia oman kylänsä kehittämiseen. Tässä strategiasa kylä nähdään itse itsensä määrittelevänä yhteisönä. Se on toiminnallinen ja melko yhtenäinen asukasyhteisö, joka kokee yhteenkuuluvuutta ja mielekkääksi toimia yhdessä. Kylä voi olla myös kirkonkylä tai taajamassa toimiva asukasyhteisö. Kyliä on mahdoton rajata tarkasti kartalle tai niitä on yhden kunnan alueelta vaikea laskea. Yleensä mahdollista on kuitenkin määrittää kylän ydinalue, jonka ympärille kylä ja sen toiminta rakentuu.

Yhä useampi on jo oivaltanut, että ottamalla itse vastuuta lähiympäristöstä sekä omista ja yhteisistä asioista, saadaan aikaan tulosta. Kylätoiminta on usein organisoitunut yhdistykseksi ja on se paikallinen asukkaiden äänitorvi, joka ottaa vastuun oman kylän kehittämisestä. Strategiassa asetetun vision toteutuminen edellyttää kuitenkin koko toimintaympäristön sitoutumista kirjattuihin yhteisiin tavoitteisiin. Kylien kehittämisessä tarvitaan kylän asukkaiden ja yhdistysten osallistumista, mutta myös paikallis- ja aluehallinnon sekä eri toimijatahojen mukanaoloa.

Eteläpohjalainen kylien kehittämisstrategia on koottu maakunnallisena prosessina kylissä ilmenevien tarpeiden pohjalta vuosien 2006 - 2007 aikana. Strategian laatiminen aloitettiin kylätoiminnan nelikentän laadinnalla, jossa kartoitettiin kylätoiminnan vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet. Ne analysoitiin ja sen pohjalta laadittiin strategia, joka ohjaa kyliä pitkäjänteiseen, suunnitelmalliseen kehittämistyöhön. Kylien tarpeita on kerätty sekä teemallisilta työryhmiltä että kyläsuunnitelmista, joita laadittiin ja päivitettiin ELMA - kautena. Kyläsuunnitelmia yhdistettiin myös kuntakohtaisiksi kyläsuunnitelmiksi. Strategialuonnoksesta on matkan varrella saatu arvioita kyliltä sekä niiden yhteistyökumppaneilta.

”Etelä-Pohjalainen kylätoiminta ELMA - kautena” - hanke koordinoi eteläpohjalaisen kylästrategian työstöä. Strategia-aineiston ovat koonneet yhdessä Eteläpohjalaiset Kylät ry, maakunnan neljä kehittämisyhdistystä (Aisapari ry, Kuudesta ry, Liiveri ry ja Suupohjan Kehittämisyhdistys ry) omien Hyvä Kylä -hankkeidensa kautta sekä joukko eri järjestöjen ja rahoittajien edustajia. Tietoa on saatu paitsi suoraan kyliltä myös alueellisilta maaseudun järjestöiltä, kuten Maaseudun Sivistysliitto Länsi-Suomi, Etelä-Pohjanmaan Kotiseutu- ja museoyhdistys ry, Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu sekä paikalliset urheilu- ja nuorisoseurat. Aineiston kokoaminen strategiaksi ja lopullinen kirjoitustyö tehtiin Seinäjoen Seudun Kehittämisyhdistys Liiverin toimistolla. Strategian kokoamistyötä ovat rahoittaneet Etelä-Pohjanmaan liitto ja TE -keskus sekä kunnat.

Etelä-Pohjanmaan kylien kehittämisstrategian kokoaminen näkyy seuraavassa kuviossa.

Kuva 1. Strategian kokoamisprosessi

2. Toimintaympäristön kuvaus ja kehitys

2.1 Toiminta-alue – luonto, ympäristö, rakennetut resurssit

Etelä-Pohjanmaa on kooltaan keskikokoa Suomen maakunnista, pinta-alaltaan 13 500 km². Se jakautuu maisemallisesti kolmeen tyyppiin – tasaiseen, jokien halkomaan lakeuteen peltomaisemineen, metsäisten mäkien kirjavoimaan vaihettumisvyöhykkeeseen sekä metsäiseen ja mäkiseen Suomenselkään järvineen. Metsäalaa maakunnassa on varsin vähän, suota taas on runsaasti.

Maakunta on pääosin ydinmaaseutua sekä harvaan asuttua maaseutua. Etelä-Pohjanmaan maakuntakeskus on Seinäjoki, sen läheiset Nurmo ja Ilmajoki luetaan kaupunkien läheiseksi maaseuduksi. Vapaa-ajan asutusta Etelä-Pohjanmaalla on suhteellisen vähän verrattuna koko maahan. Alueen saavutettavuus on varsin hyvä. Liikenneverkko on kattava, vaikka liikenteen palvelut ovatkin pääosin keskittyneet taajamiin.

Kuva 2. Etelä-Pohjanmaan maakunta vuonna 2007 (Lähde: www.epliitto.fi)

2.2. Väestö, asutus ja elinkeinorakenne

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2005 lopussa noin 193.600 henkeä eli 3,7% Suomen väestöstä. Se on väkimäärältään maakunnista yhdeksäs. Asutus kattaa Etelä-Pohjanmaan varsin tasaisesti. Haja-asutusalueilla, taajamien ulkopuolella asuu 75.000 eteläpohjalaista. Kyliä lasketaan olevan noin 330. Maaseudun murros on kiihdyttänyt ja osin tyhjentänytkin kyliä. Tämä maaltapako on havaittavissa kaikkialla EU:n alueella, mutta Etelä-Pohjanmaalla ehkä muuta Suomea lievempänä. Asutusta on eniten Kauhavan, Lapuan, Seinäjoen, Kurikan muodostamassa kuntanauhassa. Asutusta on vähiten maakunnan reuna-alueilla, Soinissa, Ähtärissä, Isojoen ja Karijoen kunnissa.

Etelä-Pohjanmaan maakunta muodostuu viidestä seutukunnasta ja 26 kunnasta. Niistä kahdeksan on kaupunkeja. Seutukunnat ovat Härmänmaa (3 kuntaa, 15 713 asukasta), Järviseuutu (5 kuntaa, 20 963 as.), Kuusiokunnat (6 kuntaa, 28 225 as.), Suupohja (5 kuntaa, 29 160 as.) ja Seinäjoen seutu (99 556 as.), johon kuuluu pohjoisosan Seinäjoen seutukunnan 5 kuntaa sekä Eteläisten seinänaapurien 2 kuntaa (www.epliitto.fi / ennakointiportaali).

Etelä-Pohjanmaa on tunnettu pienyrityisyydestä, viljavasta maaseudusta ja monipuolisesta kulttuuritarjonnastaan. Maa- ja metsätaloudella on yhä huomattava merkitys. Tilojen määrä on vajaat 9000. Maakunnan erityispiirre on runsas pienten yritysten määrä sekä niiden muodostamat paikalliset keskittymät. Eteläpohjalaisuus on hyvin omaleimaista. Se on identiteetiltään tunnetuimpia ja vahvimpia Suomessa.

2.3. Kylien toimijat ja sidosryhmät

Kylätason toimijat

Etelä-Pohjanmaalla on noin 280 rekisteröityä kylä- ja asukastoimintaa harjoittavaa yhdistystä. Kyläsuunnitelma on noin 260 kylässä. Toiminta kylillä on hyvin monipuolista ja momentasoista. Hanketoiminnassa on mukana noin kaksi kolmesta maakunnan kylästä.

Kylissä ja kunnissa toimii paljon erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka ovat mukana kylien toiminnassa. Yleisimpiä niistä voidaan mainita maa- ja kotitalousseurat, kotiseutu- ja kulttuuriyhdistykset, metsänhoitoyhdistykset, naisjärjestöt, nuorisoseurat ja -järjestöt, raittiusseurat, metsästys- ja kalastusseurat, urheiluseurat, eläkeläisjärjestöt sekä erilaiset lapsi- ja nuorisotyötä tekevät järjestöt.

Eteläpohjalaiset Kylät ry EPK

Eteläpohjalaiset Kylät ry on vuonna 1995 perustettu maakunnallinen kylien yhdistysten järjestö, jonka toimialue on Etelä-Pohjanmaa ja Kyrönmaa. Yhdistyksen jäseniä ovat alueen kyläyhdistykset.

Eteläpohjalaiset kylät ry aktivoi kylien toimintaympäristöä huomioimaan toimissaan kylien kehittämisen ja toimii kylätoiminnan alueellisena eduntekijänä. Se toimii myös kylien tiedottajana ja tuo kylien ääntä julkishallintoon sekä innostaa kylien toimijoita mukaan paikalliseen ja alueelliseen yhteis- ja kehittämistyöhön. Yhdistys pyrkii edistämään kylien oman toiminnan jäsentymistä ja yhteistyön edistämistä kylissä sekä muiden kylien, kuntien, seutukunnan ja maakunnan kanssa. Se järjestää myös erilaista koulutusta, opintokäyntejä ja seminaareja kylille. Eteläpohjalaiset Kylät ry tukee kyläsuunnitelmien laatimista ja toteuttamista. Se neuvottelee myös laajempien hankkeiden rahoituksesta ja varmistaa eri toimijatahojen mukanaolon hankkeissa. Yhdistys on mukana myös valtakunnallisessa kylätoiminnassa.

Toimintaryhmät

Etelä-Pohjanmaalla on neljä seudullista maaseudun kehittämissyhdystystä, joita kutsutaan myös toimintaryhmiksi. Niiden tavoitteena on toimia alhaalta ylöspäin ja tavoittaa sitä kautta mahdollisimman laaja-alaisesti maaseudun asukkaat ja toimijat. Toimintaryhmien tehtävänä on kannustaa alueen asukkaita kehittämään itse omaa kotiseutuaan. Kehitystyöllä pyritään myös synnyttämään uusia työpaikkoja ja yrityksiä alueelle. Toimintaryhmät ovat alueen hallinnosta riippumattomia yhdistyksiä, joiden toiminta on kaikille avointa. Yhdistyksillä on omat kehittämissuunnitelmansa, joihin pohjautuen ne myöntävät rahoitusta oman seutunsa kehittämishankkeisiin. Kylien kehittäminen on yksi tärkeä osa toimintaryhmien suunnitelmia. Ohjelmakaudella 2007 - 2013 kaikki neljä toimintaryhmää ovat LEADER -toimintaryhmiä.

Seuraavaan taulukkoon on koottu maakunnan kehittämissyhdystysten toiminta-alueet vuonna 2007.

Taulukko 1. Eteläpohjalaisten kehittämissyödistysten toiminta-alueet vuonna 2007

Aisapari ry	Kuusiokuntien Kehittämissyödistys Kuudestaan ry	Seinäjoen Seudun Kehittämissyödistys Liiveri ry	Suupohjan Kehittämissyödistys ry
Alahärmä, Ylihärmä, Kauhava, Lapua, Evi-järvi, Korttesjärvi, Lap-pajärvi, Vimpeli ja Ala-järvi	Alavus, Kuortane, Töysä, Ähtäri, Soini ja Lehtimäki.	Seinäjoki, Nurmo, Ylis-taro, Kurikka, Jalasjär-vi ja Ilmajoki.	Isojoki, Karijoki, Teu-va, Jurva ja Kauhajoki.

Viranomaisorganisaatiot

Kunnat ja kaupungit

Kunnat ja kaupungit ovat tärkeitä kylien yhteistyökumppaneita. Kuntien tuki, niin rahallinen kuin asiantuntijuuskin, on ollut ja on jatkossakin kylien kehittämisen edellytys. Kunta on usein kylän läheisin kumppani. Kuntien toimialaan kuuluu kylien kehittäminen. Etelä-Pohjanmaalla jokaisessa kunnassa onkin nimetty kyläasioista vastaava viranhaltija, johon oman kylänsä kehittämissasioita miettivän kannattaa olla yhteydessä.

Etelä-Pohjanmaan liitto

Etelä-Pohjanmaan liitolla on oman maakuntansa aluekehitysvastuu, jota se toteuttaa yhteistyössä monien eri sidosryhmien kuten viranomaisten, korkeakoulujen ja oppilaitosten sekä kuntien ja kylien kanssa.

Etelä-Pohjanmaan liiton rooliin kuuluu kylätoiminnan strategioiden ja suuntaviivojen luomisesta (maakuntasuunnitelma, maakuntaohjelma, maakuntakaava ja kylästrategia) vastaaminen sekä kylätoiminnan edunvalvonta ja toimintaedellytysten edesauttaminen omalta osaltaan (liikenne, infrastruktuuri, kaavoitus). Etelä-Pohjanmaan liitto voi myös rahoittaa strategisesti tärkeitä kehittämistoimia omalta osaltaan.

Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus (TE -keskus)

TE-keskukset tukevat ja neuvovat yrityksiä niiden elinkaaren kaikissa vaiheissa, osallistuvat innovaatioympäristön kehittämiseen, hoitavat alueellista työvoimapolitiikkaa sekä edistävät maatilatalouden ja maaseutuelinkeinojen kehittymistä. TE-keskukset ovat elinkeinonvälän ja työmarkkinoiden asiantuntijoita. Toiminnan tavoitteena on:

- osaamisen, yrittäjyyden ja kasvun vahvistaminen
- työllisyyden parantaminen
- tasapainoinen aluerakenne
- elinvoimainen maaseutu

TE -keskus on merkittävä EU -rahoituksen asiantuntija ja myöntäjä alueella; sen osastot tukevat ja rahoittavat eri alojen hankkeita.

Kylästrategian 2007 – 2013 tavoitteiden ja painopisteiden kannalta keskeisin kehittämissuunnitelma ja toimenpiteiden rahoituslähde on Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma ja siihen pohjautuva Etelä-Pohjanmaan alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma ”Lakeuren elinvoimainen maaseutu” sekä alueella toimivien neljän kehittämissuunnitelman paikalliset kehittämissuunnitelmat.

Ohjelman ja alueellisten sekä paikallisten kehittämissuunnitelmien yksi keskeinen painopiste on maaseudun asuinviihtyvyyden, vetovoimaisuuden ja toiminnallisuuden parantamiseen tähtäävien kehittämis- ja investointihankkeiden toteuttaminen.

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Ympäristökeskus edistää ympäristönsuojelua sekä toimii valvonta- ja lupaviranomaisena. Se myös myöntää rahoitustukea, tuottaa ja jakaa ympäristötietoa sekä toteuttaa ympäristö-, vesistö- ja vesihuoltotöitä. Ympäristökeskuksen toiminnan tavoitteena on asutun ympäristön elinvoimaisuuden ja perinteiden turvaaminen sekä vesien tilan parantaminen ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Lisäksi se pyrkii toiminnallaan edistämään luonnonvarojen käytön ja suojelun yhteensovittamista, ympäristötietoisuuden lisäämistä ja ympäristön ottamista yhdeksi alueen kehitystekijäksi. Ympäristökeskus rahoittaa oman toimialansa hankkeita ja myöntää avustuksia mm. vesihuoltoon, vesien kunnostamisten kartoitukseen ja rakennusperinnön hoitoon.

Muita neuvonta- ja kehittämisorganisaatioita

Maakunnassa on myös muita neuvontaorganisaatioita, jotka osaltaan kehittävät maaseutua ja kyliä. Tällaisia neuvontaorganisaatioita ovat esimerkiksi ProAgria Etelä-Pohjanmaa ja Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa sekä kunnalliset ja seudulliset elinkeino-yhtiöt. Aktiivista kylien kehittämistyötä maakunnassa tekevät myös Seinäjoen ammattikorkeakoulun eri yksiköt sekä Helsingin yliopiston Ruralia -instituutti.

2.4. Kylien kehittämistoiminta 1996 – 2006

2.4.1. EU -hankkeet uutena toimintatapana

Ensimmäinen EU-kauden Eteläpohjalainen Kyläohjelma vahvistettiin maakunnan yhteistyöryhmässä keväällä 1997. Kolmen toimintavuoden (1997 -1999) aikana tämän työohjelman tuloksena syntyi 30 kylien kehittämishanketta ja niiden kautta 245 erilaista kylien investointihanketta. Investoinnit jakaantuivat karkeasti kolmentyyppisiin; ympäristöön liittyviin investointeihin (esim. reitistöt, patikkapolut, laiturit), monitoimitiloihin liittyviin investointeihin (esim. kylätalot, monipalvelupisteet) sekä muihin investointeihin (valaistukset, tienpätkien päällystykset, pienet laitehankinnat). Keskeistä ensimmäisen kyläohjelman toteutuksen aikana oli omaksua uusi toimintatapa, EU-hankkeet. Merkittävä rooli tässä oli Eteläpohjalaiset Kylät ry:n työllä kyläohjelman koordinoijana ja kylien innostajana. Kuntien osuus osarahoittajana oli myös huomattava. Toimintaryhmätyö käynnistyi Seinänaapureiden ja Suu-

pohjan alueilla vuoden 1997 aikana. Seinänaapurien ja Suupohjan kehittämissyhdistyksen rahoittivat ohjelmakauden aikana alueillaan lukuisia yksittäisten kylien kehittämishankkeita Leader -rahoituksella. Näistä voidaan mainita muun muassa kylien palvelujen kehittäminen sekä erilaiset koulutushankkeet.

Ohjelmakausien vaihteessa (1998 – 2000) maakunnassa toteutettiin mittava kylätoiminta-koulutushanke Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen (nyk. Rurallia -instituutti) Seinäjoen yksikön ja Eteläpohjalaiset Kylät ry:n voimin. Kylätoimintakoulutushanke oli toiminnallinen, Etelä-Pohjanmaan maakunnan kattava koulutusjärjestelmä. Se tarjosi koulutusta Etelä-Pohjanmaan kylien asukkaille ja eri yhdistysten toimijoille, maaseudun hanketyöntekijöille sekä kuntien ja aluehallinto-organisaatioiden viranhaltijoille. Hankkeen tarjoamiin koulutuksiin osallistui yli 2500 maakunnan asukasta. Koulutukset antoivat valmiuksia EU:n seuraavan ohjelmakauden 2000 - 2006 toimintamahdollisuuksien hyödyntämiseen, tukivat hanketyöntekijöiden sitoutumista eteläpohjalaiseen toimintaympäristöön sekä edistivät myös verkostoitumista ja yhteistyötä kaikkien kyläohjelman piiriin kuuluvien tahojen kesken. Yhtenä hankkeen tärkeänä tehtävänä oli edistää uuden oppimista, tehostaa kehittämistyötä ja myös eteläpohjalaisen kyläohjelman tavoitteiden sisäistämistä. Osittain hankkeen ansiosta kyliin saatiinkin istutettua ajatus ohjelmallisesta kehittämisestä.

2.4.2. Kehittämistoiminta vahvistuu

Ohjelmakaudella 2000 - 2006 kylien kehittämisen aktivointi muuttui kuntakohtaisesta seutukunnalliseksi. Alueellisesta maaseutuohjelmasta (ALMA) rahoitettiin noin 360 kpl kylien kehittämiskohteita. Maakunnan yhteistyöryhmän vahvistama eteläpohjalainen kyläohjelma oli kokonaisbudjetiltaan noin 19,5 miljoonaa euroa. Kehittämis- ja investointikohteet eivät merkittävästi muuttuneet edellisestä ohjelmakaudesta. Nähtävissä oli kuitenkin selkeästi kylien uskallus ottaa vastuulleen isompia hankekokonaisuuksia.

Maakunnallisilla hankkeilla tarjottiin kylille mahdollisuus ympäristöneuvojan hyödyntämiseen sekä ATK -taitojen kehittämiseen. Eteläpohjalaiset kylätoimijat olivat mukana myös valtakunnallisessa EQUAL -rahoitteisessa kylätaloushankkeessa sekä maallemuuttajien palveluja edistävässä ylismaakunnallisessa kehittämishankkeessa. Toimintaryhmätyö laajeni ohjelmakauden alussa kattamaan koko maakunnan, kun myös Kuusiokuntiin ja Härmänmaa-Järviseudulle saatiin omat kehittämissyhdistyksensä. Seudullisesti toimivien toimintaryhmien rahoittamissa hankkeissa painottuivat mm. asuminen ja palvelut, kylien viihtyvyys sekä kyläläisten harrastustoiminnan kehittäminen. Myös muutamia kylille tehtäviä investointeja rahoitettiin toimintaryhmien kautta

Kuluneen reilun kymmenen vuoden aikana kylien elämässä ja toiminnassa on tapahtunut merkittävä muutos. Kylien kehittämisen keskeisin tavoite on ollut kylätoiminta- ja talkooperinteen säilyttäminen ja aktivointi julkisella tuella. Kehittämishankkeiden avulla on pyritty kylien suunnitelmalliseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen sekä yhteistyöhön kaikkien kylissä toimivien tahojen kesken. Keskeistä on ollut laatia koko kylän kattava kehittämis- eli kyläsuunnitelma ja muodostaa kylään sen toteuttamiseksi oikeustoimikelpoinen yhdistys. Alueelle on laadittu noin 250 kyläsuunnitelmaa. Niiden pohjalta on kyläohjelmien kautta toteutettu 650 eteläpohjalaisten kylien TE -keskusrahoitteista hanketta, kokonaisrahoitukseltaan noin 33 miljoonaa euroa. Kylien kehittämisessä on hyödynnetty runsaasti myös muita rahoituskanavia (esim. toimintaryhmät, raha-automaattiyhdistys, ympäristökeskus),

kokonaisraportointia näistä ei kuitenkaan ole saatavilla. Lisäksi on muistettava, että iso osa kylillä tapahtuvasta kehittämisestä on tapahtunut ja tapahtuu edelleen ilman erityisempää hanketta tai rahoitusta, kyläläisten omin voimin.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että kylissä tapahtuva kehittäminen on nyt jäsenyneempää kuin kymmenen vuotta sitten. Eteläpohjalaisissa kylissä on taitoa ja uskallusta toteuttaa isompiakin hankkeita, kykyä verkostoitua sekä tehdä yhteistyötä oman kylän kehittämiseksi. Kuluneilla ohjelmakausilla kehittäminen on ollut investointipainotteista. Jatkossa investointien osuus tulee vähenemään ja haasteena on löytää järkevää, mielekästä ja taloudellista sisältöä rakennettuihin puitteisiin.

2.5. Kylätoiminnan nelikenttäanalyysi

Kylätoiminnan nelikenttäanalyysin työstäminen aloitettiin tammikuussa 2006 ALMA -kauden kokemuksista tehdyn yhteenvedon pohjalta. Alkukevästä yhteenvedoa käsiteltiin alueen toimijoista kootulla laajalla joukolla. Tässä työssä mukana olleista koottiin 10 teemallista työryhmää, jotka työstivät nelikenttää omista lähtökohdistaan. Arvioita on saatu niin suoraan kyliltä, kylätoiminnan kuntayhteyshenkilöitä kuin alueviranomaisiltakin. Nelikenttää on lopuksi vielä peilattu yksittäisten kylien kyläsuunnitelmiin.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • koko maakunnan kattava kyläasutus • kylien sosiaalinen pääoma • kylissä valmiudet suunnitelmalliseen kehittämiseen • alue- ja paikallishallinnon sekä kylätoiminnan hyvä vuorovaikutus • maakunnan hyvä logistiikka ja kylien saavutettavuus • Eteläpohjalaiset Kylät ry:n ja toimintaryhmien tuki alueellisessa ja paikallisessa kehittämisessä 	<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • kyläyhteisön merkityksen kasvaminen • kylätoiminnan monipuolistuminen • kyliin jo tehdyt investoinnit puitteina toiminnalle • monien toimijatahojen ja -verkostojen tuki ja yhteistyö sekä erilaiset rahoituslähteet • kylien osaajat • rakennetut tietoverkot • alueen monipuolinen oppilaitosverkosto • muuttuvat palvelutarpeet
<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • kylät eri tasolla kehittämisosaamisessa • vastuu kylätoiminnasta liikaa yksittäisten henkilöiden harteilla • kyläsuunnitelmat usein irrallaan kuntasuunnittelusta • suvaitsemattomuus erilaisuutta kohtaan 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> • muuttoliike kylistä taajamiin • rahoitusvälineet eivät vastaa paikallisen kehittämisen tarpeisiin • kylätoimijoiden väsyminen • lähipalvelujen loppuminen kyliltä • perinnemaiseman häviäminen • asukkaiden sosiaalisten verkostojen heikkeneminen ja piittaamattomuus terveydestä

Kaksi viidesosaa eteläpohjalaisista asuu kylissä. Tämä elämänmuoto tuo vuorovaikutusta, se luo tukea ja tarjoaa turvallisen asuinympäristön. Etelä-Pohjanmaalla on yhä tallella vahvaa kylien sosiaalista pääomaa, jonka varaan kylien kehittämisessä voidaan tukeutua. Sosiaalinen pääoma on koulutus pääomaa, osaamista, hyvää hallintoa, kansalaisten sosiaalista vastuuta ja toimijatahojen yhteistyötä. Kylätoiminnassa se tarkoittaa yksittäisen kyläläisen vahvaa tietoisuutta, että kyläyhteisön kehittämiseen osallistuminen parantaa myös omaa elämänlaatua. Kylätoiminta perustuu pitkälti sosiaaliseen pääomaan. Eteläpohjalaisissa kylissä lähes kaikissa on kyläsuunnitelma ja osa käyttää sitä konkreettisenä työkaluna suunnitelmallisessa toiminnassa. Tätä kehityssuuntaa tulee edelleen vahvistaa. Eteläpohjalaiset Kylät ry:llä on pitkä kokemus kylien aktivoinnista ja innostamisesta kehittämissuunnitelmiin. Maakunnan toimintaryhmät taas voivat tukea kylien kehittämistoimintaa kukin omien ohjelmiansa tavoitteiden mukaisesti.

Kylissä on aiemmillä EU -ohjelmakausilla investoitu paljon ulkoisiin puitteisiin. Niihin on mahdollisuuksia luoda monipuolisia palveluja suunnitelmallisella toiminnalla ja hyödyntämällä erilaisia rahoituslähteitä. Kunta- ja palvelurakenteen muutokset tulevat mitä ilmeisimmin asettamaan uusia haasteita paikalliselle omaehtoiselle kehittämiselle. Kyläkoulujen vähetessä, koulupiirien yhdistyessä ja alueen sisäisen muuttoliikkeen seurauksena muodostuu uusia toiminnallisia kyläalueita. Luomalla näille alueille aktiivista ja monipuolista kylätoimintaa, voidaan ehkäistä ihmisten vieraantumista ja tukea yhteisöllisesti myös nuorison vapaa-ajanvieton muotoutumista. Alueen monipuolista oppilaitosverkostoa sekä rakennettuja tietoverkkoja voidaan tulevaisuudessa hyödyntää entistä paremmin myös esimerkiksi erilaisten palveluiden kehittämisessä kylille.

Kylätoiminnassa vastuu on usein vain muutamien aktiivisten harteilla ja uhkana on heidän väsymisensä. Toiminnan tulisi olla riittävän monipuolista ja vastata kylältä nousseisiin tarpeisiin, jotta yhä useampi kyläläinen innostuisi siihen mukaan. Suunnitelmallisella toiminnalla voidaan myös jakaa vastuuta. Kyläsuunnitelmien tulisi myös olla kiinteä osa kunnissa tehtävää laajempaa kehittämistä. Kylät ovat kuitenkin kehittämisosaamisessaan eri tasoilla. Osalla kylistä kokemusta erilaista EU -hankkeista ja kehittämistoiminnasta on jo runsaasti, osa taas on vasta heräämässä tähän työhön. Tärkeää olisi löytää uusia ja mielekkäitä tapoja lisätä kyläläisten taitoja kehittämistyön saralla.

Nelikentässä esiin nostettuihin uhkiin voidaan ainakin osittain varautua kylätoiminnan aktivoimisella ja uudistamisella. Etsimällä ja kokeilemalla oman kylän näköisiä ratkaisuja, voidaan edistää paitsi kyläläisten ja muuttajien viihtymistä omalla kylällä, myös asukkaiden fyysistä ja henkistä terveyttä.

3. Eteläpohjalaiset kylät vuonna 2013 - Visio

Vuonna 2013 eteläpohjalaiset kylät ovat vireitä ja toimivia yhteisöjä asua ja tehdä työtä. Tarvittavat palvelut ovat saatavilla. Paikallinen kulttuuri on arvossaan. Monipuolistunut kylätoiminta on lisännyt kylien vetovoimaisuutta, viihtyisyyttä ja asukkaiden hyvinvointia.

4. Strategia vision toteuttamiseksi

Etelä-Pohjanmaan kylien kehittämisstrategian visioon päästään kylien suunnitelmallisella ja taloudellisella toiminnalla, yhteistyöllä ja verkostoitumisella.

Yhteistyö ja verkostoituminen

Yhteistyön ja verkostoitumisen vahvistaminen kylätoiminnan kaikilla tasoilla on kylien kehittämisen perusta. Kylien eri järjestöjen ja yritysten voimavarat yhdistetään palvelemaan yhteisesti sovittavia päämääriä. Yhteistyö naapurikylien ja kunnan kanssa tulee olla arkista kylätoimintarutiinia. Moniin toimiin tarvitaan yhteistyötä useamman kylän kesken. Yhteistyössä kylät voivat toteuttaa isompia asiakokonaisuuksia esim. matkailun kehittämiseen tai asumisen markkinointiin liittyen. Eri kylissä luodut hyvät toimintatavat myös leviävät luontevasti yhteistyötä tehdessä. Tärkeää on myös eri toimijoiden välisen tehtäväjaon selkiyttäminen ja roolien vahvistaminen.

Suunnitelmallisuus

Kyläsuunnitelmat muodostuivat kylien kehittämistä ohjaaviksi työkaluiksi 1990-luvulla. Niiden laadinnan merkityksen sisäistäminen, kylän yhteisistä tavoitteista sopiminen ja suunnitelmien kirjalliseen muotoon saattaminen koettiin varsinkin aluksi vaikeana. Ulkopuolisen rahoituksen saaminen kylän kehittämiseen on kuitenkin edellyttänyt asukkaiden tahtotilaa kuvaavan kyläsuunnitelman laatimista. Viihtyisä, osallistuva, aktiivisten ihmisten asuttama maaseutu voi tavoitteena rakentua vain kylän oman tahdon ja suunnitelmallisen toiminnan varassa.

Kyliä kehitetään kylien laatimien kyläsuunnitelmien, kuntasuunnitelmien ja maakunnallisten suunnitelmien pohjalta. Kyläsuunnittelu on pitkäjänteistä ja tavoitteellista yhteistyötä kaikkien kylän toimijoiden kesken. Kyläsuunnitelmaan kirjataan kylän toiminnalliset ja taloudel-

liset tavoitteet. Siinä kuvataan kylän toimintaympäristöä, eri toimijatahoja sekä kehittämis- ja koulutustarpeita. Kyläsuunnitelmaan voi kuulua laajojakin erityisosioita, kuten kylän ympäristö- ja maisemasuunnitelma, tietoverkkotoiminta, paikallisten palvelujen tuottamista ja osaamisvalmiuksien lisäämistä ja kouluttautumista. Kyläsuunnitelma sisältää myös kylän maisemalliset arvot ja rakennuskulttuurin sekä yhteistyön muiden kylien kanssa. Kyläsuunnitelma edellyttää kylän kaikkien toimijatahojen sitoutumista, ei vain yksittäisen yhdistyksen omia kehittämistavoitteita tai toimintasuunnitelmaa. Tämä menettely mahdollistaa kaikkien kyläläisten tarpeiden huomioon ottamisen ja mukanaolon. Kyläsuunnitelmaan oleellisena osana liittyy myös sen seuranta ja toteutumisen arviointi.

Suunnitelmallisuus osaltaan edistää myös kylätoiminnan pitkäjänteisyyttä ja toimijoiden sitoutumista siihen. Toisaalta toimijoiden vaihtuessa suunnitelmallisuuden kautta voidaan taata tiedon säilyminen. Tämä lisää uskottavuutta niin yhteistyökumppaneiden kuin rahoittajienkin suuntaan. Kylät ovat eri tasolla suunnitelmallisuudessa. Kyläsuunnitelmien tekoa on opittu vähitellen, ja tätä suuntausta on edelleen vahvistettava. Toimijoiden valmiuksia ja osaamista suunnitelmalliseen ja taloudelliseen toimintaan on lisättävä.

Taloudellinen toiminta

Kylien taloudellinen toiminta korostuu tulevaisuudessa entisestään. Kuluneen vuosikymmenen aikana on kohennettu erilaisia toimitiloja ja investoitu kylän toimintaympäristöön. Kylät ovat ottaneet isojaakin vastuita esimerkiksi kylätalojen korjauksista ja reitistöjen rakentamisista. Jatkossa erityisenä haasteena on saada toteutuneisiin investointikohteisiin toiminnan jatkuvuutta ja myös uutta toimintaa niiden ylläpitämisestä aiheutuvien kulujen kattamiseksi. Perinteisen talkootyön voimin suoriudutaan enää vain osasta kylän toiminnoista. Suunnitelmallisuuden lisäksi tarvitaan siis myös taloudellista toimintaa.

Taloudellinen toiminta voi olla monenlaista ja -tasoista. Yksinkertaisimmillaan se voi tarkoittaa esimerkiksi yksittäisten tapahtumien tai vapaa-ajan toimintojen sekä kerhotoiminnan järjestämistä. Taloudellinen toiminta ei välttämättä tarkoita pelkästään varainhankintaa, vaan kylät voivat toimia myös työllistäjinä esimerkiksi hyödyntämällä erilaisia työllistämistukia. Kylien toiminnan monipuolistuminen ja erilaiset haasteet edellyttävät kuitenkin valmiuksia harjoittaa myös elinkeinotoimintaa. Yhteisöjen toiminnoissa on jo koneiden vuokrausta, työpalvelujen tuottamista ja liikuntapalvelujen järjestämistä. Osassa eteläpohjalaisista kylistä on sekä halukkuutta että myös valmiuksia ottaa vastaan myös isompaa vastuuta palvelujen järjestämisestä.

5. Kylien kehittämisen painopisteet ja tavoitteet

5.1. Monipuolistuva kylätoiminta

5.1.1. Uusia toimijoita ja toimintatapoja

Lähes kaikki maaseudulla toimivat järjestöt ja yhdistykset kamppailevat samojen kysymysten äärellä;

- Mistä saada riittävästi puuhamiehiä ja -naisia pyörittämään toimintaa?
- Tuleeko tarpeeksi osallistujia kun yhteisiä tapahtumia järjestetään?

- Miten saada nuoria mukaan toimintaan?

Kylätoiminnassa vastuu on usein vain muutaman toimijan harteilla. Vaarana on heidän uupumisensa. Toiminnan tulisi olla riittävän monipuolista ja vastata kylältä nousseisiin tarpeisiin, jotta yhä useampi kyläläinen innostuisi siihen mukaan. Tässä työssä yhteisesti paikallisista tarpeista koottu kyläsuunnitelma on isona apuna.

5.1.2. Uusia yhteistyökumppanuuksia

Kyliä kannalta yhteistyö on jatkossa entistä oleellisempaa. Suomessa virallisesti alin hallinnollinen taso on kunta. Kunta on kylänsä lähin kumppani. Vapaaehtoisen kylätoiminnan vastuulle ei pidä jättää kylän kehitystä vaan erityisesti kunnan on vastattava paikallisiin kehittämisaalotteisiin. Toisaalta kansalaistoiminta on tullut virallisen päätöksenteon rinnalle. Moni asia eteneekin parhaiten kuntien, viranomaisten, yrittäjien ja vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyöllä. Kuntien kesken seutuyhteistyö voimistuu jatkuvasti ja kuntaliitosten myötä muodostuu uusia hallinnollisia rakenteita. Kun asioita tarkastellaan yli kuntarajojen ja liitosten mukanaan tuomissa uusissa tilanteissa, on tärkeää pyrkiä löytämään kyliä vahvistavia ratkaisuja.

Yleisellä tasolla useimpien järjestöjemme pyrkimykset ovat hyvin samansuuntaisia. Tavoitteena on elävä maaseutu ja siellä asuvien ihmisten hyvä olo. Yhteistyötä voidaan tehdä hyvinkin monella eri tasolla. Voitaisiinko yhteistyöllä vähentää päällekkäistä työtä tai saada enemmän osallistujia, jos tarjottaisiin esimerkiksi koulutusta toisillekin yhdistyksille?

5.1.3. Osaamisen vahvistamista

Suunnitelmallinen ja taloudellinen toiminta kylissä vaatii osaamisen vahvistamista. Aivan perusyhdystyskylätoimintaan liittyvissäkin asioissa on puutteita. Yhdistysosaaminen, rekisteröitymiset, avustusten haut, kirjanpidot, tapahtumanjärjestämiset, hallituksen vastuut ja velvollisuudet ym. ovat asioita, joissa osaamista tulee lisätä. Kylät ovat myös kehittämissaamisessaan hyvinkin eri tasoilla. Tärkeää olisi löytää uusia ja mielekkäitä tapoja lisätä kyläläisten taitoja kehittämistyön saralla.

5.2. Kylien palvelut säilyvät ja monipuolistuvat

5.2.1. Oikeita palveluja oikeisiin tarpeisiin

Kyliä palvelut halutaan säilyttää. Kärjeksi nousee usein kyläkoulun säilyminen, mutta halettuja palveluja on myös monia muita. Lasten päivähoito, kyläkauppa tai kioski, kyläavustaja, posti ja liikkuminen sekä monipuolinen harrastustoiminta mainitaan usein, kun kysytään mitkä palvelut omalta kylältä pitäisi löytyä. Kuntien mahdollisuudet vastata kyliä palvelutarpeisiin vähenevät niiden talouden tiukentuessa. Myös vanhusväestön nopea kasvu kiristää kuntien sosiaali- ja terveystalvumenoja. Kunnat joutuvat pohtimaan, mitä palveluja he tuottavat, missä seutuyhteistyö kannattaa, mitä yksityistetään ja mikä osuus palvelutuotannossa voisi olla yhdistyksillä. Näitä asioita pohditaan kuntien palvelustrategioita tehtäessä. Yhdistykset ja kylät tarvitaan mukaan siis jo suunnitteluvaiheessa. Kyliä palve-

lutarpeet on tarpeen kartoittaa ja sen pohjalta arvioida palveluiden toteuttaminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

5.2.2. Palveluja saadaan helposti ja läheltä - Yhdistysten uudenlainen rooli

Palvelujen etäännyessä kyläyhteisölle avautuu uusia mahdollisuuksia. Suurin haaste kylien kehittämistoiminnalle on miettiä keinoja uudenlaisten palvelumuotojen järjestämiseksi. Suurin osa kylilläkin asuvista ikäihmisistä haluaa asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Vanhusten kotona asumista tukevia lähipalveluita tuleekin edelleen kehittää. Myös lapsiperheet, vapaa-ajan asukkaat ja maallemuuttajat tarvitsevat läheltä saatavia, asumista tukevia palveluja. Päivähoito ja koululaisten turvallinen iltapäivätoiminta ovat molemmat edellytyksiä lapsiperheiden kylässä asumiselle.

Kylässä tietyn palvelun tarvisijoita saattaa kuitenkin olla vain muutama. Siksi kylissä olisi ennakoluulottomasti ryhdyttävä yhdistämään eri hoitomuotoja, sektorirajoista välittämättä. Vaihtoehtona voisi olla vaikkapa päivähoiton yhteydessä toimiva ikäihmisten päivätoiminta tai kotona toimiva lastenhoitorinki. Kylien yhteistilat voisivat toimia osittain toimintakeskuksina. Löytyisikö kylältä tiloja vaikkapa saunotukseen tai pyykinpesuun? Voitaisiinko esimerkiksi kirjastoauton käyntiin yhdistää apteekkipalveluja, kaupan kotiin kuljetusta tai kiertävää kahvilaa? Palvelutoiminnan käynnistyminen vaatii selkeää sitoutumista. Käynnistykseen hankevaroja saanut palvelutoiminta on hinnoiteltava alusta alkaen kustannuksia vastaavaksi.

Ihmiset liikkuvat ja rasittuvat fyysisesti aivan liian vähän. Terveys- ja hyötyliikunta edistää kansalaisten terveyttä ja henkistä vireyttä. Liikunnan merkityksen markkinointi ja tuotteistaminen on saatava kylässä vahvalle pohjalle. Tähän tulee liittyä myös yleinen terveysvalistus. Kylän toimijatahojen yhteistyö voi käynnistyä myös liikuntatapojen ja -paikkojen taroituksenmukaisella suunnittelulla. Yhteistyöverkostot tuottavat kyliin liikunnan ohjausta, palveluja ja ravitsemusneuvontaa eri ikäryhmille. Alueen liikuntatoimijoiden jalkautuminen yhteistyössä kylän toimijoiden kanssa varmistaa pitkäjänteisen toiminnan. Nuorten mukaan saaminen on myös välttämätöntä.

5.2.3. Tilojen käyttö monipuolistuu ja paranee

Kylillä on monenlaisia yhteistiloja, kylätaloja, joita on viime vuosina ahkerasti kunnostettu. On rakennettu sisävessoja, uusittu keittiöitä ja lämmitysjärjestelmiä. Muita kylien tapauspaikkoja ovat mm. kaupat, kioskit, kirjastoautot, kylätoimistot, laavut ja rannat. Yhteistilat ovat toimivissa kylissä kovassa käytössä, mutta monessa kylässä niitä voitaisiin käyttää huomattavasti ahkeramminkin. Ihanteellista olisi, kun yhteistilassa aina tilanteesta riippuen, olisi yhdistetty monenlaista toimintaa. Kylältä löytyisi sosiaalinen toimintakeskus, joka samalla toimisi myös vapaamuotoisena kohtaamispaikkana.

Yhteistiloja on syytä jatkossakin kunnostaa tarpeen mukaan. Niiden ylläpidosta syntyvien kustannusten kattamiseksi on kuitenkin suunnitelmallisesti mietittävä järjeviä ratkaisuja.

5.3. Kylässä viihtyisä asua ja elää

5.3.1. Kylän ympäristönhoito ja haja-asutusalueen jätevesihuolto

Pohjanmaan leimallinen maisemakuva on peltolakeus. Se on ainutlaatuinen piirre suomalaisessa maisemassa. Etelä-Pohjanmaalla on paljon retkeily- ja liikuntamaastoja, rikkaat luonnonarvot metsissä, joissa ja järvissä. Kylät rajautuvatkin usein maastomuotojen mukaan. Etelä-Pohjanmaalla on myös paljon ulkoilureittejä. Niiden käytöstä ja kunnostuksesta tulee sopia yrittäjien, kunnan ja kylien kesken. Näin reitistöt säilyvät käyttökunnossa. Reittien käytettävyys edellyttää mm. niiden yhdistämistä ja selkeää sopimusta pitkäjänteisestä ylläpidosta.

Kylän ympäristönhoitosuunnitelma on fyysisen kylän kokonaisvaltainen suunnitelma, johon on kirjattu kylän asutus, elinkeinot, kaavoitus, historia, luonnonarvot ja kylän maisemanhoito. Kyläsuunnitelmiin sisällytetään osio maisemanhoidosta, jossa on kirjattu kylän kannalta oleellisin. Maisemanhoitosuunnitelmien aikaansaamiseksi kylät voivat hyödyntää ALMA -kaudella laadittuja pilottisuunnitelmia. Kylän maisemanhoitosuunnitelmia on tehty Kauha-joen Etu-Hyypästä, Kuortaneen Ruonalta ja Mäyrystä sekä Kurikan Tuiskulasta. Seinäjoen Törnävästä on tehty taajaman ympäristöselvitys, joka soveltuu kirkonkylien malliksi.

Kylämaiseman hoito on parhaimmillaan kylän asuttuna pitämistä. Pusikoitumisen ja vesistöjen rehevöitymisen estämiseksi tulee aktiivisesti etsiä keinoja mm. tienvarsien perkauskella ja jokivarsien kunnostuksella. Monet toimenpiteet kylämaiseman kohentamiseksi ja ylläpitämiseksi on syytä tehdä yhdessä useamman kylän kesken. Toimintaverkoston luominen ja eri toimijoiden välisen työnjaon selkiyttäminen maiseman- ja ympäristönhoidossa on tärkeää. Hyvien käytäntöjen kartoittaminen ja levittäminen edesauttavat kylämaiseman hoitoa. Kylien maisemanhoitosuunnitelmiin on syytä ottaa myös sellaiset rakennukset ja rakennelmat, jotka tulisi rumentavina tai vaarallisina purkaa. Kylissä on syytä kehittää myös ympäristön- ja maisemanhoidon palveluita.

Etelä-Pohjanmaalla on runsas yksityisteiden verkko. Tiestön hallinnassa ja ylläpidossa on tapahtunut muutoksia. Tienhoidon tavat ovat kirjavia ja usein jäsentymättömiä. Yksityisen tiestön ylläpitoon ja hoitoon on saatava lisää maakunnallista osaamista. Kylien maisemanhoitosuunnitelmiin on syytä kirjata niin yksityiset kuin myös yleiset tiet, jotka ovat kunnostusta vailla, tai niissä on turvallisuusriskejä, vaikka niihin ei ohjelmallista rahoitusta olekaan saatavissa. Niitä ovat esimerkiksi puuttuvat kevyenliikenteen väylät, tai turvakaistat ja -kaiteet sekä huono valaistus.

Jätevesien käsittely haja-asutusalueilla tulee saattaa lain vaatimaan muotoon 1.1.2014 mennessä. Hyviä käyttökokemuksia, ratkaisuja ja asiantuntemusta haja-asutusalueiden jätevesihuollosta on kuitenkin melko vähän käytettävissä. Erilaisten ratkaisujen käytöstä saadut kokemukset tulisi saattaa kaikkien käyttöön. Kyliä tulee kannustaa järkevään yhteistyöhön jätevesihuollossa. Ensisijaista on ennakoida tulevaa, että vältetään jälkikäteen usein hankalaksi osoittautuvaa korjailua.

Matonpesupaikat tulee siirtää kuivalle maalle ja saada pois suorasta avovesiyhteydestä. Pesuvedet johdetaan asianmukaisesti joko viemäriverkostoon tai imeytyskenttään.

5.3.2. Tietoverkkojen käyttö

Tietoverkko on ajantasainen, nopeasti päivitettävä ja kaikkialla käytettävissä oleva viesti-, opiskelu- ja markkinointiväline. Etelä-Pohjanmaalla on lähes kaikkialla saatavilla kiinteät internet-yhteydet. Tulevaisuudessa tulee huolehtia siitä, että myös sivukylät ovat tehokkaiden internet -yhteyksien piirissä. Tietoverkot lisäävät turvallisuutta sekä taloudellista ja alueellista tasa-arvoa kaikkiin kyliin. Niiden saavutettavuus on yhtäläinen matkasta ja käyttäjän omista liikkumisedellytyksistä riippumatta. Maaseudun yrittäjille ja asukkaille on oleellista, että tulevaisuudessa kylissä voidaan saada sähköisesti vastaavia palveluja kuin kaupungeissakin.

Sähköinen palvelutuotanto voi parantaa kylien palvelujen saatavuutta oleellisesti. On kehitettävä palveluja, joille todella on tarvetta ja käyttäjiä sekä hyödynnettävä ict-alan kupari-kaapeli-, valokuitu- ja langattomien yhteyksien kehittymistä. Kylien terveys-, vanhustenhuolto, asumis- ja kuljetuspalveluihin voisivat mobiiliratkaisut tuoda huomattaviakin parannuksia. Kylän tiedottamisjärjestelmien parantaminen esimerkiksi kylän omien kotisivujen kautta, vahvistaisi kylän yhteis- ja harrastustoimintaa sekä vaikuttamismahdollisuuksia. Maaseudun asukkaiden tietoyhteiskuntaosaamisen parantamiseksi on jatkossakin järjestettävä koulutusta. Kylien sähköisiä palveluja ei voida parantaa, elleivät yrittäjät lähde niihin riittävästi mukaan ja asukkaat opettele niitä käyttämään.

Kylien kehittämistoimissa on tehtävä yhteistyötä tietoyhteiskuntaohjelmien, toimintaryhmien, kylätoimijoiden sekä alan yritysten ja osaajien kanssa.

5.3.3. Maalle muuttamisen edistäminen

Maaseutuasumisen tulee olla todellinen vaihtoehto. Muuttajaa kiinnostaa maaseudulla asumisväljyys, asuinympäristö, turvallisuus ja edullinen hinta. Parasta ympäristönhoitoa on pitää maakunnan kylät asuttuina ja vireinä. Nykyisellään kylien tontti- ja asuntotarjonta on varsin hajanaista ja kohdentuu liiki yksinomaan taajamiin. Kaikki kylissä tarjolla olevat tontit eivät ole maallemuuttoon houkuttelevia. Maaseutuasumisen markkinointi tulee kohdentaa asukkaan koko elinympäristön, ei pelkästään yksittäisen kiinteistön tai tontin tarjontaan. Tämän hetkiset alueelliset maaseudun asumisrekisterit ja niiden yhdistämistarve tulee selvittää. Eri rekisterit ja tietokannat olisi järkevää yhdistää maaseudulle muuttamisesta kiinnostunutta palvelevaksi kokonaisuudeksi. Kylien kiinteistöt tulee inventoida. Samoin vapaat asumiskelpoiset kiinteistöt ja rakentamiskelpoiset tontit tulee kartoittaa ja niiden hyötykäyttöä miettiä.

Kylälle muuttavien uusien asukkaiden huomioiminen ja muistaminen edistää heidän sopeutumistaan kylän elämään.

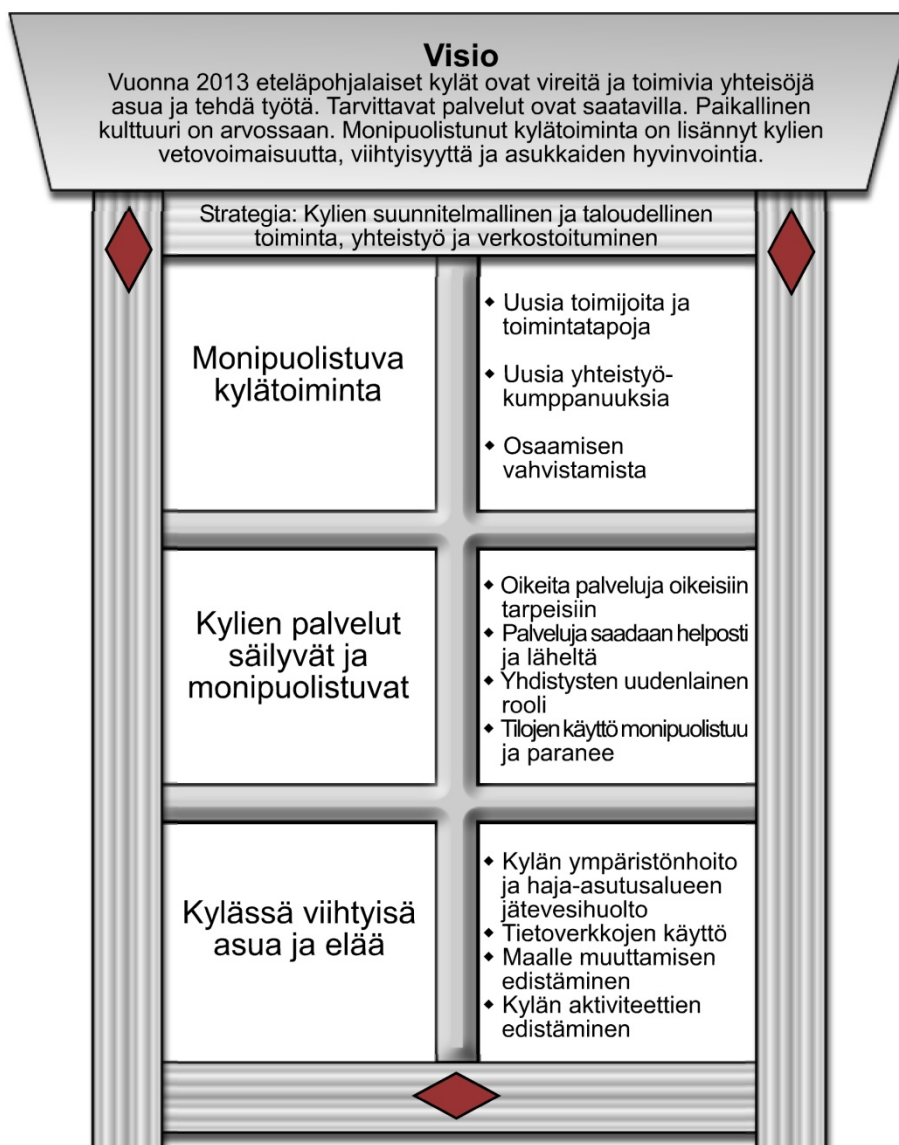
5.3.4. Kylän aktiviteettien edistäminen

Erilaisten tempausten ja tapahtumien toteuttaminen on monen kylän talouden perusta. Yhdessä tekeminen vahvistaa myös kylän sosiaalista pääomaa. Aktiviteettien toteuttamiseen tarvitaan kyläläisten omaa palkitsevaa sitoutumista. Kyläläisten oma osaaminen näkyy kylän omaleimaisten, yksilöllisten toimintojen kautta – kylät ovat siten asukkaidensa kaltaisia. Ulkopuoliselle kylän aktiivisuus on aina vetovoimatekijä ja siten merkittävä valin-

takriteeri kylään muuttoa harkitsevalle. Yhteistyö muiden kylien ja toimijoiden kanssa – myös kansainvälisesti – tuo lisävoimaa uusien toimintojen ja palvelujen luomiseen.

Kylien elinoloihin voivat parhaiten vaikuttaa niiden asukkaat itse. Viihtyisyys ja vetovoimaisuus kasvattavat yhteistä sosiaalista pääomaa. Ihmisten sitoutuminen kotiseutuun edellyttää tietoisuutta omista juuristaan. Kylän ja kotiseudun perinnettä tulee tallentaa ensisijaisesti tietokantoihin. Mahdollista on luoda toimiva järjestelmä, jolla saadaan palautetta ja täydennystä kootun aineiston sisällöstä asiantuntijoilta ja paikallisilta asukkailta.

Monipuoliset harrastusmahdollisuudet voivat olla myös kylissä saatavilla. Luomalla niille puitteita tai kehittämällä esimerkiksi uudenlaisia kuljetusratkaisuja voidaan edistää varsinkin nuorten viihtymistä.

Kuva 3. Strategia tiivistetysti

6. Strategian hankkeistus ja toteutus

Strategian tavoitteiden toteutumista voidaan edistää monin eri tavoin, esimerkiksi maakunnallisina, seudullisina ja kylien omina hankkeina. Erilaisiin hankkeisiin voidaan hakea tukea eri rahoituslähteistä. Strategiaa toteutetaan muun muassa TE -keskuksen maaseutuoston sekä maakunnan toimintaryhmien rahoituksella. Myös muut rahoituslähteet (esim. raha-automaattiyhdistys, ympäristökeskus, kunnat) soveltuvat hyvin kylien kehittämiseen ja niitä tulisikin enenevässä määrin hyödyntää.

6.1. Kylätason toteutus

Kylissä kehittämistyötä tehdään paitsi omaehtoisena toimintana myös erilaisilla strategian mukaisilla investointi- ja kehittämishankkeilla. Kylät toteuttavat strategian tavoitteita laatimansa kokonaisvaltaisen kyläsuunnitelman pohjalta. Kyläsuunnitelmissa nousseista kehittämistarpeista on muutamia esimerkkejä strategian painopisteiden kuvauksissa. Tiivistelmä kyläsuunnitelmissa nousseista kehittämistarpeista on strategian liitteenä (liite 1). Strategiaan kootut painopisteet linjaavat myös rahoitettavia investointeja. Esimerkkeinä kyläsuunnitelmissa nousseista investointitarpeista voidaan mainita jokivarsien ja uimapaikkojen kunnostus, liikunta- ja ulkoilureitistöt, leikkikenttien ja puistoalueiden tekeminen lapsille ja nuorille sekä kylän yhteistilojen remontointi ja kunnostaminen.

6.2. Seututason toteutus

Kylien aktivointia ja neuvontaa on Etelä-Pohjanmaalla tehty seudullisten kyläasiamiesten toimesta edellisen EU -ohjelmakauden ajan. Toimintamalli osoittautui hyväksi ja sitä on tarpeen jatkaa. Vastuu kyläasiamieshankkeiden toteutuksesta oli aikaisemmin kunnilla tai niiden yhteistyöelimillä. Ohjelmakaudella 2007 – 2013 toteutusvastuu tulee siirtymään toimintaryhmille ja täten kylien kehittämiseen liittyvät palvelut ovat jatkossa saatavilla yhdestä paikasta.

Seudulliset kehittämishankeaihiot

1. Seudullinen kyläasiamieshanke

Hankkeen tavoitteena on kylien suunnitelmallisen toiminnan vahvistaminen mm. neuvonnalla ja ohjauksella. Tehtyjen kyläsuunnitelmien toteuttamista aktivoidaan sekä seurataan niiden tavoitteiden toteutumista. Kyliä avustetaan jo tehtyjen investointien taloudellisen toiminnan suunnittelussa. Erilaisten investointihankkeiden syntymistä tuetaan ja niiden toteutusta seurataan. Kylien palvelujen kehittämisen alkuvaiheen neuvonta ja ohjaus ovat myös osa hanketta. Kylätoimintaan haetaan malleja niin maakunnan sisältä, muualta Suomesta kuin myös ulkomailta.

Seudullinen kyläasiamieshanke toteutetaan neljänä samantyyppisenä hankkeena toimintaryhmien alueilla. Hankerahoitus haetaan Etelä-Pohjanmaan TE -keskuksesta ja kunnilta. Hakijoina ovat alueen toimintaryhmät. Hankkeiden ensimmäisen vaiheen toteutusaika on 2007-2009. Hankkeiden kustannusarvio on n. 150 000 – 180 000 € / hanke.

6.3. Maakuntatason toteutus

Silloin kun on tarpeen saada näkyvyyttä maakunnan ulkopuolella tai toimijoita ei löydy riittävästi yhden seudun alueelta, on kehittämistoimia syytä tehdä maakunnallisesti. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kylätoimijoiden osaamiseen, asumisteemaan ja ympäristöön liittyvät teemat.

Maakunnalliset hankeaihiot

1. Kylätoiminnan monipuolistaminen

Hankkeen tavoitteena on monipuolistaa kylätoimintaa lisäämällä toimijoiden osaamista esim. koulutuksella niin yhdistystoimintaan kuin kylien tapahtumien ja muiden aktiviteettien järjestämiseen. Hankkeessa voidaan myös käynnistää koulutusta kylän taloudellisen ja suunnitelmallisen toiminnan edistämiseksi. Kylien suunnitelmallisen ja tavoitteellisen työn pohjaksi luodaan toiminnan jatkuvaa parantamista vahvistava arviointijärjestelmä yhdessä alueen yhteisöjen kanssa. Näin tuotetaan räätälöity malli kylätoiminnan itsearviointille, jossa voidaan käyttää välineenä myös sosiaalisen tilinpidon tuomia arviointitapoja ja -menetelmiä. Koulutuksen kohteina ovat kylän toimijat, hankevetäjät ja kylätoiminnan yhteistyökumppanit. Osaamisen kehittäminen mahdollistaa kylien pitkäjänteisen kehittämisen ja yhä merkittävämpien vastuiden ottamisen.

Hankkeen hakija voi olla esim. Eteläpohjalaiset Kylät ry tai jokin maakunnan oppilaitoksisista. Mahdollisia rahoittajia ovat Euroopan sosiaalirahasto tai Euroopan maaseuturahasto.

2. Asuminen

Maallemuuton alueellista palvelua on syytä kehittää. Tarpeen mukaan se voidaan tehdä joko seudullisena tai koko maakuntaa koskevana hankkeina.

3. Ympäristö

Hankkeen tavoitteena on ohjata kyliä ympäristön- ja maisemanhoitosuunnitelmien teossa sekä aktivoida yhteisöjä esim. perinnebiotooppien ja kosteikkojen ennallistamiseen ja hoitoon. Jätevesien käsittelyssä jo olemassa olevien mallien hyödyntäminen ja niistä tiedottaminen voidaan tehdä maakunnallisesti.

6.4. Maakuntien välinen ja valtakunnallinen toteutus

Tarvittaessa voidaan käynnistää alueiden välisiä hankkeita ja olla mukana valtakunnallisissa kehittämishankkeissa. Nämä voivat liittyä esim. matkailuun tai palvelujen järjestämiseen.

7. Strategian seuranta ja arviointi

Kylästrategian päivittäminen on tarpeen EU-ohjelmakauden kuluessa. Strategian tuloksia ja vaikuttavuutta arvioidaan vuonna 2009. Arviointia varten on määritelty tavoitetasoja esimerkinomaisesti liitteessä 2. Seudullisille kylähankkeille muodostetaan yhteinen ohjausryhmä, joka vastaa myös kylästrategian toteutumisen seurannasta. Ohjausryhmä koostuu Eteläpohjalaiset Kylät ry:n, Etelä-Pohjanmaan Kehittämisyhdistysten, Etelä-Pohjanmaan TE -keskuksen sekä Etelä-Pohjanmaan Liiton edustajista.

8. Strategian tiedotussuunnitelma

Kylien ja niiden kanssa toimivien eri kehittäjätahojen tulee huomioida tämän strategian linjaukset omissa suunnitelmissaan. Strategia on saatavilla sähköisessä muodossa muun muassa Etelä-Pohjanmaan liiton, Eteläpohjalaiset Kylät ry:n ja eteläpohjalaisten toimintaryhmien internetsivuilla. Strategiasta tiedotetaan erilaisissa rahoittajatahojen järjestämässä tilaisuuksissa. Keskeisiä tiedottajatahoja tulevat myös olemaan seudulliset kylienkehittämishankkeet sekä niissä työskentelevät henkilöt.

Liite 1

TIIVISTELMÄ ETELÄPOHJALAISTEN KYLIEN V. 2007 KYLÄSUUNNITELMIIN KIRJAAMISTA KEHITTÄMIS- JA INVESTOINTITARPEISTA PAINOPISTEITTÄIN

Monipuolistuva kylätoiminta

KEHITTÄMINEN

- Kyläyhteisö-idean esiin nostaminen, kyläsuunnitelman laatiminen, yhdistystoiminta, aktivointi, yhteishengen ylläpito, yhteistyöhankkeet, sukupolvi-
en välinen yhteistyö, oman kylän ja kyläläisten hyvinvoinnin kehittäminen. (18)
- Verkostoituminen esim. järjestöjen/yhdistysten kanssa, yhteistyö naapurikylien kanssa. (8)

Kylien palvelut säilyvät ja monipuolistuvat

KEHITTÄMINEN

- Kyläkaupan säilyttäminen/uudelleen perustaminen ja rinnakkaispalvelujen tukeminen ja edellytysten parantaminen kaikille ikäryhmille, arkea helpottavat palvelut, edunvalvonta, eri elinkeinot, yhteistyön lisääminen yritysten ja palveluntuottajien välillä, markkinointi. (19)
- Kohderyhmien (lapset, nuoret, työssä käyvät, vanhukset) erilaiset erityistarpeet (palvelun tarjonnan monipuolisuus, hoito- ja hoivapaikkojen mahdollisuus, elinolosuhteiden parantaminen) pyrittävä turvaamaan tai luomaan. (18)
- Oman kylän yhteinen ”talonmies”/siivousapu tai muu tukihenkilö, joka auttaa arjen kiireessä sellaisissa töissä/ tehtävissä, joihin itse ei kykene/ ei ole aikaa. (13)
- Matkailun infon ja matkailuyritysten sisäisen markkinoinnin kehittäminen, alueen erityispiirteiden kehittäminen ja mahdollisuuksien (mm. ohjelmapalvelut) hyödyntäminen matkailumarkkinoinnissa ja – toiminnassa, kansainvälistymisen kehittäminen. (13)
- Kylätalon toiminnan kehittäminen monipuoliseksi palvelujen tarjoajaksi (kyläkeskus): kahvila, kesäkioski, ateriapalvelu jne./ viihtyvyyden säilyttäminen ja monipuolistaminen. (9)
- Kyläkoulun säilyttäminen. (4)
- Matkailun tuotteistaminen kesä/talvi, leirintäalue. (3)
- Valtatien liikenteen hyödyntäminen. (2)
- Tietopaketti kylien osaaajista (korjaajat ym.). (1)
- Vesitorni kaupungin maamerkiksi. (1)
- Turvaverkko työttömille/kouluttautumattomille nuorille aikuisille. (1)
- Maaseudun yrittäjyyden monipuolistaminen: hyvinvointipalvelujen uudet mallit. (1)
- Myyntihalli, jossa markkinoidaan paikallistuotteita. (1)
- Lisää teollisuutta. (1)
- Tukimuotoja pikkutiloille, uusyrittäjyyden tukeminen. (1)
- Sipulikasvien jatkojalostus ja markkinointi. (1)

INVESTOINNIT

- Kyläseuran ulko-/huoltorakennuksen kunnostus/rakentaminen/ huonokuntoisten rakennusten purku, kentän/pihan kunnostus ja toiminnallistaminen (ulkogrilli, sauna). (13)
- Kylätalon/nuorisoseurantalon laajentaminen tai peruskorjaus joko laaja-alaisena tai pintaremonttina niin ulko- kuin sisäpuoleltakin. (12)
- Kyläkouluun/päiväkotiin kohdistuvia peruskunnostuksia/laajennuksia (joko yksittäiseen osaan tai koko rakennukseen). (7)
- Nuorisotalo, muut harrastuspaikat (ympärivuotiset), skeittirampit. (6)
- Näytelmäharrastukseen liittyvien elementtien (valaistus, teatterilava ym.) saneeraus/perustaminen/kehittäminen, elokuvateatterin kunnostus/rakentaminen. (6)
- Kyläseuralle oma kylätalo. (5)
- Lämmitysjärjestelmän tehostaminen ja taloudellistaminen (esim. muuttaminen kotimaiselle polttoaineelle, ilmalämpöpumput sähkölämmityksen avuksi) (4)
- ”Toteemipaalu” kertomaan kylän palveluista, opasteet, tervetulo-kyllit. (3)
- Runkoviemäriin rakentaminen. (1)
- Lisävarasto hevoseurarakennuksen kylkeen. (1)
- Asunto työttömille/kouluttautumattomille nuorille aikuisille. (1)

Kylässä viihtyisä asua ja elää

KEHITTÄMINEN

- Erialaisten ohjattujen kerhotoimintojen/tapahtumien/mm. liikunta- ja kulttuuriharrastuksien luominen, järjestäminen, säilyttäminen ja kehittäminen eri ikäryhmille/kohdistetuille erityisryhmille/koko perheelle. (39)
- Myytävien tonttien selvittäminen ja rekisterin ylläpito, tonttikaupan tehostaminen/kiinteistöjen lisääminen. (24)
- Kylän markkinointi, lapsiperheiden houkuttelu ja uusien kyläläisten huomiointi. (6)
- Kyläkoulusta vapaa-ajan keskus, jossa mahdollisesti myös muita palveluja tarjolla. (6)
- Kylän omat nettisivut sekä muun tiedotuksen parantaminen ja saaminen järjestelmälliseksi. (5)
- Kylän historian kokoaminen ja tallentaminen, kyläkirja, kylien ja alueiden yhteenveto. (5)
- Historiallisten paikkojen ja rakennusten kunnostus sekä käyttöönotto. (3)
- Nettiyhteyksien parantaminen ja atk-laitteiston ajanmukaistaminen. (3)
- Yhteiskuljetukset yhteiseen aktiviteettiin (virike/liikuntapaikat muualla kunnassa), muu kimpakyyti, joukkoliikennepalvelu tai oma taksi. (3)
- ”Kylähulluus” – ajatus kunniaan. (2)
- Paikallislähtöinen kulttuuri. (1)
- Ystävätoiminta. (1)
- 10 v juhlavuoden teatterikavalkadi. (1)
- Museonauha-hanke.(1)
- Luonnonvarojen hyödyntäminen. (1)

INVESTOINNIT

- Hoidetun kylämaiseman ja asuinympäristön viihtyvyyden sekä virkistysalueiden kunnostaminen, kehittäminen ja hoidon ylläpito (jokirannat, puistot,

järvet, uimapaikat, venelaiturit, kyläkaupan piha-alue, jätteiden keräyspisteet). (54)

- Eri tavoin kuljettavissa olevien (mm. jalan, hiihtäen, hevosella, mönkijällä) reitistöjen (mm. luontoreitti, pururata) perustaminen tai kunnostaminen sekä kehittäminen (viitoitus, laavut) jopa ympärivuotiseen käyttöön. (32)
- Tien ja siihen kuuluvien siltojen kunnostus/kehittäminen. (19)
- Tieturvallisuutta edistävien elementtien (mm. katuvalot, alikulkutunneli, kevyenliikenteenväylä, liikennemerkkit mm. ajonopeuden hidastamisesta, ojanvarsien perkaus näkyvyyden lisäämiseksi) lisääminen ja ajantasaistaminen. (18)
- Jätevesijärjestelmät yhteishankkeina/kunnallinen verkosto sekä kaukolämpö- ja vesiverkosto. (16)
- Leikkikentän/koulun ympäristön suunnittelu ja kunnostus, nuorisopuisto/puistoalue. (12)
- Olemassa olevien kuntoilupaiikkojen/-mahdollisuuksien (myös tanssilavat) kunnostus/kehittäminen/parantaminen. (12)
- Erikoisharrastusten (hevosurheilu, ammutaharrastus, agility) olosuhteiden kehittäminen. (11)
- Vanhojen talojen ottaminen hyötykäyttöön (ympärivuotiset asukkaat tai kesäkäyttö, mökkikylä; alueen oppilaitoksilla mahdollisuus hyödyntää), vuokra-asunnot, kyläprojektina rakennettu talo uusille kyläläisille. (9)
- Linja-autopysäkkien katokset. (1)
- Vanhan myllyn kunnostus ja maisemointi. (1)

Liite 2

ESIMERKKEJÄ KYLÄSTRATEGIAN 2007-2013 TULOSTEN JA VAIKUTUSTEN ARVIOINNISTA

Eteläpohjalaisissa kylissä toteutetaan jäsentynyttä toimintaa			
Se on	konkreettinen asia	mittaus tapa	tavoite
- resurssien käytön suunnittelu	kyläsuunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> toteutetaan kyllä/ei 	<ul style="list-style-type: none"> 80 % kylistä toteuttaa kylä-ohjelmaa
	toimintasuunnitelma	<ul style="list-style-type: none"> toimintasuunnitelmaa toteutetaan kyllä/ei talouden toteuma budjettiin 	
		<ul style="list-style-type: none"> toimijat vastualueittain, hlö/tehtävä +- 10 % 	
- kylässä on järjestäytynyt organisaatio kyläsuunnitelman toteuttamiseksi		<ul style="list-style-type: none"> on olemassa kyllä/ei 	<ul style="list-style-type: none"> 80 %
- on syntynyt lähellä tuotettuja palveluja, määrä (huomioidaan kyläsuunnitelmiin kirjatut tavoitteet)		<ul style="list-style-type: none"> % toteutuma/ kyläsuunnitelma 	<ul style="list-style-type: none"> 60%
- Kylätoiminnan vaikutuksesta on syntynyt uusia yrityksiä.		<ul style="list-style-type: none"> uudet yritykset 	
- on syntynyt uutta toimintaa		<ul style="list-style-type: none"> määrä harrastusmahdollisuudet (näytelmät, tapahtumat, piirit, liikunta yms.) 	
- sähköisen viestinnän käyttö on lisääntynyt		<ul style="list-style-type: none"> uudet ja päivittyvät kylän kotisivut (nyt 34 kpl) ict-käyttökoulutukseen osallistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> 200 kpl 500 hlöä

Syntyneet uudet työpaikat			
- kokoaikaiset - osa-aikaiset - vakituiset - määräaikaiset - nuoret - naiset		<ul style="list-style-type: none"> • hlöä • htv 	<ul style="list-style-type: none"> • (seurataan miten työpaikkoja lisääntyy)
Yhdyskuntarakenteet			
- Uusia ympäristönhoitosuunnitelmia		<ul style="list-style-type: none"> • kpl (alkutila 5) 	<ul style="list-style-type: none"> • 12 kpl
- Uusia maisemanhoitosuunnitelmia		<ul style="list-style-type: none"> • kpl (alkutila 12) 	<ul style="list-style-type: none"> • 50 kpl
- Reitit	käyttökuntoiset reitit	<ul style="list-style-type: none"> • km/% 	<ul style="list-style-type: none"> • +30%
- Pienpuhdistamot		<ul style="list-style-type: none"> • kpl (lähtötaso 1) 	<ul style="list-style-type: none"> • +8 kpl
- Uudet matonpesupaikat kuivalla maalla		<ul style="list-style-type: none"> • kpl (lähtötaso 10) 	<ul style="list-style-type: none"> • +30 kpl
- Kyliin muuttaneet 2007-2010	Muuttavat ruokakunnat, haastattelututkimus Nettisivujen käyttö	<ul style="list-style-type: none"> • kpl 	<ul style="list-style-type: none"> • EP:n haja-asutusalueen väki ei laske, 74 000 ihmistä lähtötaso
- Kulttuuri ja perinne	tietokannat (tietokannat)	<ul style="list-style-type: none"> • kpl 	<ul style="list-style-type: none"> • 30 kpl

Liite 3

KYLIEN KANNALTA KESKEISET TOIMIJAT YHTEYSTIETOINEEN**Eteläpohjalaiset Kylät ry EPK**

Sappiontie 47

63680 Hakojärvi

puh. (06) 335 8684, 0500 927 725

juha.pohjonen@kuusnetikka.fi**www.epk.fi**

sivuilta löytyy myös Eteläpohjalaisten kylien yhteystiedot

TOIMINTARYHMÄT**Aisapari****Härmänmaan ja Järviseudun Kehittämisyhdistys ry**

Kehätie 6

62200 Kauhava

puh. (06) 4342 960, 0500 765 871

aisapari@aisapari.net**www.aisapari.net****Kuusiokuntien Kehittämisyhdistys Kuudestaan ry**

Okslammintie 9

63300 Alavus

puh. (06) 2525 1805, 040 507 6104

PaulaE@alavus.fi**www.kuudestaan.net****Seinäjoen Seudun Kehittämisyhdistys Liiveri ry**

LIIVERI-toimisto

Asematie 5

60800 ILMAJOKI

puh. (06) 424 4004, 040 513 1824

toimisto@liiveri.net**www.liiveri.net****Suupohjan Kehittämisyhdistys ry**

Teknologiapuisto 1

61800 KAUHAJOKI

puh. 020 747 0205, 0400 423 401

paavo.mattila@suupohja.fi**www.suupohjankehittamisyhdistys.fi**

ALUEELLISET VIRANOMAISORGANISAATIOT

Etelä-Pohjanmaan liitto

Käyntiosoite: Kampusranta 9 C, Frami

Postiosoite: PL 109, 60101 Seinäjoki

puh. 020 124 4100 (vaihde)

info@etela-pohjanmaa.fi

kirjaamo@etela-pohjanmaa.fi

www.epliitto.fi

sivuilta löytyy myös yhteystiedot Etelä-Pohjanmaan kuntiin ja seutukuntiin

Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus (TE-keskus)

Huhtalantie 2

60220 SEINÄJOKI

puh. 010 19 1450 (vaihde)

www.te-keskus.fi

Länsi-Suomen lääninhallitus

Vaasan alueellinen palveluyksikkö

puh. 0205 17 161 (vaihde)

www.laaninhallitus.fi/lansi

Länsi-Suomen ympäristökeskus

Vaasan toimipaikka

Koulukatu 19

PL 262

65101 Vaasa

Seinäjoen toimipaikka

Torikatu 16

PL 156

60101 Seinäjoki

puh. 020 490 109 (vaihde)

kirjaamo.lsu@ymparisto.fi

www.ymparisto.fi/lsu/

Tiehallinto, Vaasan piiri

Korsholmanpuistikko 44

PL 93

65101 Vaasa

puh. 0204 22 11 (vaihde)

vaasan.tiepiiri@tiehallinto.fi

www.tiehallinto.fi/vaasa

MUUT ALUEELLISET ORGANISAATIOT

Etelä-Pohjanmaan kotiseutu- ja museoyhdistys ry

puh. (06) 4162 642

www.seinajoki.fi/museoyhdistys/

Etelä-Pohjanmaan Maakuntamuseo

puh. (06) 416 2642

www.seinajoki.fi/museo/etela-pohjanmaan_maakuntamuseo.html

Helsingin yliopiston Ruralia –instituutti

Seinäjoen yksikkö

puh. (06) 4213 300 (vaihde)

www.helsinki.fi/ruralia/seinajoki/

Linkistä http://www.etelapohjanmaa.fi/index.php?page_id=114 löydät Etelä-Pohjanmaan oppilaitokset.

Maaseudun sivistysliitto

Länsi- ja Keski-Suomen aluekeskus

Projektikoordinaattori

Launi Oino

puh. 020 729 1228

www.msl.fi

Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa

puh. (06) 4163 200 (vaihde)

www.metsakeskus.fi

Pohjanmaan Liikunta ja Urheilu ry

puh. (06) 420 3000

www.plu.fi

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

puh. 06 4163 111 (vaihde)

www.proagria.fi/ep

VALTAKUNNALLISET ORGANISAATIOT

Maa- ja metsätalousministeriö

puh. (09) 16 001 (vaihde)

www.mmm.fi

Maaseutuverkosto

Maaseutuverkostoyksikön johtaja

Päivi Kujala

puh. 040 548 9227

<http://www.maaseutu.fi/fi/index/maaseutuverkosto.html>

Maaseutuvirasto

puh. 020 772 007 (vaihde)
www.mavi.fi

Raha-automaattiyhdistys
puh. (09) 437 01 (vaihde)
www.ray.fi

Suomen Kotiseutuliitto
puh. (09) 612 6320
www.suomenkotiseutuliitto.fi

Suomen Kylätoiminta ry
puh. (02) 738 1761
<http://www.maaseutuplus.fi/fi/syty>